

KIRJALLINEN KYSYMYS 1159/2014 vp

Saamen kielen elvyttämisen toimenpideohjelma

Eduskunnan puhemiehelle

Valtioneuvosto teki 3.7.2014 periaatepäätöksen toimenpideohjelmaksi saamen kielen elvyttämiseksi. Saamen kielen elvyttämishjelman laatiminen ja sen toimenpiteiden toteuttaminen sisältyvät Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama laajapohjainen työryhmä valmisteli ehdotuksen toimenpideohjelmaksi, joka luovutettiin 2.3.2012. Ehdotusta käsiteltiin hallituksen iltakoulussa, ja periaatepäätös valmisteltiin opetus- ja kulttuuriministeriössä. Elvyttämishjelmasta käytiin myös saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut saamelaiskäräjien kanssa.

Hallitus katsoo kaikkien Suomessa puhuttavien saamen kielten aseman olevan uhanalainen. Näistä koltansaame ja inarinsaame ovat vakavasti uhanalaisia kieliä. Myös pohjoissaame on alueellisesti heikossa asemassa Vuotson ja Enontekiön alueilla. Saamen kielen luonnollisten kielenkäyttöympäristöjen säilymistä ja saamen kielen tulevaisuutta uhkaavat monet asiat, esimerkiksi yhteiskunta- ja elinkeinorakenteen muutokset ja muuttoliike. Esimerkiksi saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin liittyvä rikas sanasto on vaarassa jäädä pois käytöstä.

Yksi keskeisistä haasteista kielen elvyttämisessä on riittävän saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen turvaaminen. Saamelaisista lapsista ja nuorista noin 70 % asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Toinen ajankohtaisimmista haasteista on eri alojen pätevien ja saamen kieltä riittävästi osaavien ammattilaisten määrän turvaaminen. Saamenkie-

lisellä medialla on niin ikään ratkaiseva rooli saamen kielten säilyttämisessä ja kielitaidon kehittämisessä. Saamenkielisiä mediasisältöjä on kuitenkin tarjolla vain vähän eri ikäryhmille ja vähiten puhutuille saamen kielille.

Hallitus asettaa periaatepäätöksessään tavoitteeksi, että kaikkien kolmen saamen kielen elpymisessä on tapahtunut selvää edistymistä vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi periaatepäätöksessä listataan 25 toimenpidettä, joilla tavoitteeseen aiotaan päästä. Toimenpidelistä on kunnianhimoinen, ja niin pitääkin olla. Niissä ehdotetaan mm. saamenkielisen opetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön kehittämistä, mediasisältöjen ja rajat ylittävän mediayhteistyön lisäämistä saamen kielellä ja saamelaistaiteen ja -kulttuurin vahvistamista ja tunnettavuuden lisäämistä. Listassa on useita toimia, joilla saamen kielet tulisivat entistä paremmin osaksi arkipäiväistä kanssakäymistä ja viranomaistoimintaa.

Toimenpiteissä on arvioitu niiden kustannusvaikutukset ja toteuttamisaikataulu. Toimenpiteet rahoitetaan osin suuntaamalla olemassa olevia määrärahoja toimenpiteiden toteutukseen, mutta osa toimenpiteistä edellyttää määrärahalisäyksiä valtion talousarvioon.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten saamen kielen kehittämisen toimenpideohjelma on lähtenyt liikkeelle,

KK 1159/2014 vp — Johanna Ojala-Niemelä /sd

*millaisia toimia on nyt tehty tai aloitettu
ohjelman puitteissa ja*

*miten ministeri arvioi vaikean talousti-
lanteen vaikuttavan saamen kielen ke-
hittämiseen tarkoitettuihin määrärahoi-
hin seuraavina vuosina?*

Helsingissä 20 päivänä helmikuuta 2015

Johanna Ojala-Niemelä /sd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Johanna Ojala-Niemelän /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 1159/2014 vp:

Miten saamen kielen kehittämisen toimenpideohjelma on lähtenyt liikkeelle,

millaisia toimia on nyt tehty tai aloitettu ohjelman puitteissa ja

miten ministeri arvioi vaikean taloustilanteen vaikuttavan saamen kielen kehittämiseen tarkoitettuihin määrärahoihin seuraavina vuosina?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitus on sitoutunut 3.7.2014 hyväksymässään periaatepäätöksessä toimenpideohjelman toteuttamiseen saamen kielen elvyttämiseksi. Periaatepäätökseen sisältyvillä toimenpiteillä hallitus pyrkii osaltaan suojelemaan Suomen alkuperäiskansan kieltä ja kulttuuria sekä edistämään niiden asemaa siten kuin Suomen kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten vähemmistöjen suojelua koskevat velvoitteet edellyttävät. Toimenpideohjelma määrittelee tavoitetilaksi, että kaikkien kolmen saamen kielen elpymisessä on tapahtunut selvä muutos vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteena on, että kielenpuhujia on vuonna 2025 selvästi nykyistä enemmän sekä saamelaisten kotiseutualueella että muualla Suomessa. Saamen kielet näkyvät ja kuuluvat Suomessa ja niitä käytetään julkisissa palveluissa. Saamen kielen elvyttäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jonka tulokset tulevat näkyviksi vasta vuosien tai jopa vuosikymmenten aikana. Saa-

men kielten elpyminen edellyttää saamelaisten aloitteellisuutta ja pitkäjänteistä työtä oman kielensä ja identiteettinsä vahvistamiseksi. Julkishallinnon vastuulla on huolehtia siitä, että lainsäädäntö, rahoitus ja muut toimenpiteet tukevat kielen elpymistä.

Toimenpideohjelmalla on tarkoitus vahvistaa saamenkielistä varhaiskasvatusta ja kielipesätoimintaa, kehittää saamen kielen opetusta koko maassa sekä lisätä viranomaisten ja julkisyhteisöjen saamen kielen käyttöä. Lisäksi sillä vahvistetaan saamelaistaiteen ja saamelaiskulttuurin tukea sekä järjestöjen kielityötä. Ohjelman toimenpiteille on esitetty kustannusarvio ja toteuttamisaikataulu.

Toimenpideohjelman toteuttaminen on käynnistetty useiden toimenpiteiden osalta. Kielipesätoiminnan vahvistamiseksi ja laajentamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut saamelaiskäräjiä yhteensä 750 000 eurolla vuonna 2014. Näiden määrärahojen tuella saamelaisten kotiseutualueella toimii tällä hetkellä yhteensä seitsemän kielipesää. Lisäksi määrärahoilla on kielipesätoimintaa alettu laajentaa myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle toimenpideohjelman tavoitteiden mukaisesti.

Saamenkielisen opetuksen kehittämisen toimenpiteitä ovat oppimateriaalin tuottamiseen tarkoitettujen määrärahojen lisääminen 290 000 eurosta 500 000 euroon vuodesta 2013 vuoteen 2015 sekä saamen kielen ja kulttuurin etäopetuksen toteuttamismallien pilotointi, jonka osalta selvitystyö on alkanut helmikuussa 2015. Lisäksi ylioppilastutkintolautakunnan kanslia on yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa käynnistänyt selvityksen siitä, voisiko ylioppilastutkinnossa lisätä mahdollisuuksia suorittaa kokeita saamen kielellä ja saamen kielestä. Opetus- ja kult-

tuuriministeriö on helmikuussa 2015 myöntänyt valtionavustuksena 200 000 euroa saamelaiskäräjille saamenkielisen varhaiskasvatuksen materiaalin tuotantoa varten. Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutusmäärärahojen kohdentamisessa saamen kielen ja kulttuurin opetus on yksi painopisteistä. Vuonna 2014 Opetushallitus myönsi tästä määrärahasta saamelaiskäräjille 44 000 euroa saamen kielikylpyopetuksen ja saamelainen kulttuuri opetuksessa -täydennyskoulutuksiin.

Koltasaamelaiden kieli- ja kulttuurikeskukseen perustamiseksi Kolttakulttuurisäätiö, maa- ja metsätalousministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat neuvottelleet eri toteuttamisvaihtoehtoista. Myös pääkaupunkiseudulle perustettavan saamelaiden kohtaamispaikan ja toimintakeskuksen suunnittelussa on edistytty.

Yhdenvertaisuussuunnittelun ja saamenkielisten palveluiden parantamiseksi sisäministeriö on julkaissut yleiset suositukset suunnitelmien sisällöistä sekä suunnitteluoppaat viranomaisille, op-

pilaitoksille ja kansalaisjärjestöille. Suosituksissa ja oppaissa kiinnitetään huomiota saamelaiden yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Sisäministeriö on myös kouluttanut eri alojen viranomaisia yhdenvertaisuussuunnittelussa ja järjestänyt saamelaiden yhdenvertaisuutta käsitteleviä konferensseja sekä saamelaisalueella että sen ulkopuolella osana kansallista syrjinnän vastaista tiedotuskampanjaa.

Periaatepäätökseen sisältyvät toimenpiteet rahoitetaan osin suuntaamalla olemassa olevia määrärahoja toimenpiteiden toteutukseen. Määrärahalisäyksiä vaativat toimenpiteet päätetään valtiontalouden kehyksissä ja vuosittaisissa talousarvioissa. Periaatepäätös linjaa valtioneuvoston tavoitetasoa. Saamen kielen elvyttämisen toimenpideohjelman seurannasta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö ja sen toteutumista tullaan seuraamaan ja arvioimaan säännöllisesti yhteistyössä muiden hallinnonalojen ja saamelaiskäräjien kanssa.

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 2015

Opetus- ja viestintäministeri Krista Kiuru

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 1159/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Johanna Ojala-Niemelä /sd:

Hur har åtgärdsprogrammet för att utveckla det samiska språket kommit i gång,

hurdana åtgärder har nu vidtagits eller påbörjats inom ramen för programmet och

hur kommer det svåra ekonomiska läget enligt ministerns bedömningar att påverka anslagen som är avsedda för att utveckla samiskan under de följande åren?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I sitt principbeslut som godkändes den 3 juli 2014 har regeringen bundit sig att genomföra åtgärdsprogrammet för att stimulera det samiska språket. Med åtgärderna som ingår i principbeslutet strävar regeringen efter att skydda Finlands urfolks språk och kultur samt främja deras ställning på det sätt som förpliktelserna som gäller minoritetsskydd i finsk nationell lagstiftning och internationella fördrag kräver. Som strategiskt mål fastställer åtgärdsprogrammet att det har skett en klar förändring beträffande återupplivningen av alla tre samiska språk senast 2025. Målet är att det 2025 finns klart fler som talar samiska än nu både i samernas hembygdsområde och i övriga delar av Finland. De samiska språken syns och hörs i Finland och de används i offentliga tjänster. Att stimulera samiskan är långsiktigt arbete vars resultat visar sig först under en

period av flera år eller till och med årtionden. För att de samiska språken ska stimuleras måste samerna ta initiativ och arbeta långsiktigt för att stärka det egna språket och den egna identiteten. Den offentliga förvaltningens uppgift är att sörja för att lagstiftningen, finansieringen och övriga åtgärder stöder återupplivningen av språket.

Åtgärdsprogrammet ska stärka samiskspråkig småbarnsfostran och språkboversamhet, utveckla undervisningen i samiska i hela landet samt öka användningen av samiska hos myndigheter och offentliga samfund. Programmet ska dessutom intensifiera stödet till samisk konst och kultur samt stärka organisationernas språkarbete. En kostnadsberäkning jämte tidtabell för genomförandet har framlagts för åtgärderna i programmet.

Flera åtgärder som ingår i åtgärdsprogrammet har inletts. För att stärka och utvidga språkboversamheten har undervisnings- och kulturministeriet beviljat sametinget sammanlagt 750 000 euro 2014. Med stöd av detta anslag verkar för närvarande sammanlagt sju språkbon i samernas hembygdsområde. Anslagen har också använts för att utvidga språkboversamheten även utanför samernas hembygdsområde i enlighet med målen för åtgärdsprogrammet.

För att utveckla den samiskspråkiga undervisningen ska anslagen som är avsedda för att utarbeta läromedel ökas från 290 000 euro till 500 000 euro mellan 2013 och 2015. En annan åtgärd är ett pilotprojekt för att testa olika sätt att genomföra distansundervisning i samiska språket och kulturen. Beträffande detta har utredningsarbete inletts i februari 2015. Studentexamensnämndens kansli har dessutom i samarbete med sametinget inlett en utredning för att klarlägga om prov på samiska och om samiska kunde

avläggas i större omfattning i studentexamen. I februari 2015 beviljade undervisnings- och kulturministeriet sametinget 200 000 euro i statsunderstöd för att utarbeta samiskspråkigt material för småbarnsfostran. Vid allokeringen av anslag för fortbildning för personalen i undervisningsväsendet och inom småbarnsfostran är undervisningen i samiska språket och kulturen ett av insatsområdena. År 2014 beviljade utbildningsstyrelsen sametinget 44 000 euro av detta anslag för samisk språkbadsundervisning och fortbildningarna samisk kultur i undervisningen.

Kolttakulttuurisäätiö, jord- och skogsbruksministeriet och undervisnings- och kulturministeriet har förhandlat om olika alternativ för grundandet av ett skoltsamiskt språk- och kulturcentrum. Planeringen av en mötesplats och ett verksamhetscenter för samer i huvudstadsregionen har också framskridit.

För att förbättra jämlikhetsplaneringen och de samiskspråkiga tjänsterna har inrikesministeriet publicerat allmänna rekommendationer för innehållet i planerna samt planeringsguider för myn-

digheter, läroanstalter och medborgarorganisationer. I rekommendationerna och guiderna fästs uppmärksamhet vid främjandet av samernas lika berättigande och förverkligandet av språkliga rättigheter. Inrikesministeriet har också utbildat myndigheter inom olika sektorer i jämlikhetsplanering och ordnat konferenser med samernas lika berättigande som tema både i samernas område och utanför som en del av informationskampanjen mot nationell diskriminering.

Åtgärderna som ingår i principbeslutet finansieras delvis genom att inrikta de befintliga anslagen till genomförandet av åtgärderna. Beslut om åtgärder som kräver ökade anslag fattas inom ramen för statsekonomi och i de årliga budgetarna. Principbeslutet linjerar upp statsrådets målnivå. Undervisnings- och kulturministeriet svarar för uppföljningen av åtgärdsprogrammet för att stimulera det samiska språket. Ministeriet följer och bedömer regelbundet programmets framskridande i samarbete med övriga förvaltningsområden och sametinget.

Helsingfors den 13 mars 2015

Undervisnings- och kommunikationsminister Krista Kiuru